

ĐÁNH GIÁ TIỀM NĂNG DU LỊCH TỈNH KON TUM

Thái Huỳnh Anh Chí¹

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Là một tỉnh cực bắc Tây Nguyên, Kon Tum được thiên nhiên ban tặng cho cảnh quan đặc sắc, hòa trong sắc xanh của những cánh rừng nguyên sinh bạt ngàn là khí trời, sắc nước tạo nên một vẻ đẹp riêng của núi rừng Tây Nguyên. Cùng với đó là sự có mặt của hơn 20 dân tộc anh em sinh sống từ bao đời nay với những bản sắc văn hóa độc đáo qua nếp sống nét người và hầu như chưa hề bị lai tạp bởi những ảnh hưởng ngoại lai. Tất cả tạo cho vùng đất này một hơi thở riêng đầy sức quyến rũ – là tiềm năng để khai thác phát triển du lịch.

Hiện nay, du lịch tỉnh Kon Tum vẫn đang dừng lại ở bước đầu hình thành. Những chỉ số đánh giá sự phát triển của ngành (doanh thu, số lượt khách, nguồn lao động, cơ sở vật chất kỹ thuật...) còn rất khiêm tốn. Phần lớn nguồn tài nguyên vẫn đang ở dạng tiềm năng. Các hoạt động du lịch chỉ mang tính tự phát, manh mún, chưa được quy hoạch đồng bộ, quản lý và phát triển tương xứng. Nhằm tạo cơ sở cho việc định hướng phát triển du lịch tỉnh nhà, *đánh giá nguồn tài nguyên du lịch* là một việc làm có ý nghĩa hết sức quan trọng; từ đó góp phần vào sự phát triển kinh tế - xã hội chung của một tỉnh miền núi như Kon Tum.

II. KHÁI QUÁT TÀI NGUYÊN DU LỊCH TỈNH KON TUM

1. Vị trí chiến lược quan trọng

Kon Tum có một vị trí đất địa, là chiếc cầu ngắn nhất nối Tây Nguyên với các vùng lân cận và các nước bạn láng giềng (Lào – Campuchia). Đặc biệt, những năm gần đây sự có mặt của tuyến đường mới – đường mòn Hồ Chí Minh và sự nâng cấp tuyến quốc lộ 14 là trục đường Bắc – Nam quan trọng cho phép Kon Tum giao lưu phát triển, phá thế “ốc đảo” của tình lý này. Ngoài ra một số tuyến đường Đông Tây, QL 24 (nối Kon Tum với Quảng Ngãi), QL 40 (nối Kon Tum với Atôpơ - Lào)...là điều kiện quan trọng để du lịch Kon Tum phát triển trong thời kỳ hội nhập.

2. Giá trị sinh thái đa dạng, đặc trưng

Vùng đất này là nơi Trường Sơn Đông và Trường Sơn Tây gặp nhau, nơi nắng và mưa giao hoà để tạo nên những cảnh quan thiên nhiên độc đáo. Địa hình có sự phân hóa đa dạng. Phần lớn lãnh thổ Kon Tum thấp dần từ tây sang đông và từ bắc xuống nam. Vùng phía bắc tỉnh có dãy núi Hoa Cương cao nhất miền Nam; đỉnh Ngọc Linh 2.598m, đỉnh Ngọc Phan 2.251m. Đây là nơi bắt nguồn của các hệ thống sông (sông Tranh, sông Thu Bồn, sông Trà Khúc, sông Ba) cùng với nhiều thác nước đẹp và hấp dẫn. Các yếu tố này không chỉ có giá trị nổi bật trong môi trường du lịch, góp phần cải tạo vi khí hậu mà còn là đối tượng du ngoạn kết hợp với các đối tượng du lịch khác xung quanh. Địa hình này thấp dần, và kết thúc ở phía Nam là một thung lũng thơ mộng bên dòng Đắk bla. Khí hậu Kon Tum thuộc vùng nhiệt đới gió mùa cao nguyên. Nhiệt độ

¹ Khoa Địa lý – trường ĐH Đồng Tháp

trung bình trong năm dao động trong khoảng $22 - 23^{\circ}\text{C}$, biên độ nhiệt độ dao động trong ngày $8 - 9^{\circ}\text{C}$. Một ngày ở Kon Tum thời tiết thay đổi theo 4 mùa, một năm có 2 mùa rõ rệt. Kon Tum có trên 50% diện tích là rừng, hệ thống các vườn quốc gia, khu bảo tồn thiên nhiên rộng lớn ở đây còn giữ được đáng về nguyên sơ, bảo tồn được nhiều loài động thực vật lớn, quý hiếm. Tất cả những ưu đãi mà thiên nhiên đã ban tặng cho vùng đất này tạo nên một vẻ đẹp có sức thu hút lớn đối với du khách trong nước và quốc tế.

3. Giá trị lịch sử, văn hóa dân tộc độc đáo

Theo ngôn ngữ Ba Na thì Kon là làng, Tum là hồ và Kon Tum có nghĩa là Làng Hồ, bởi xưa kia khu vực này đã từng có một hồ lớn. Đây là trung tâm hành chính cũ của Pháp ở Tây Nguyên. Các cố đạo Pháp đã đến đây từ năm 1851. Nơi đây có nhiều di tích nổi tiếng đã đi vào lịch sử đấu tranh hào hùng của dân tộc. Như các di tích ngục Kon Tum, ngục Đắk lei; các di tích chiến trường xưa: Đắk Tô - Tân Cảnh, sân bay Phụng Hoàng, đồi Charlie, Plei Kần, Bến Hét, đường mòn Hồ Chí Minh... Ngoài ra, còn có một số công trình kiến trúc như chùa chiền, chũng viện, nhà thờ với lối kiến trúc độc đáo.

Là tỉnh hiện có hơn 20 dân tộc sinh sống, 51% dân số của tỉnh là đồng bào dân tộc ít người, nhiều nhất là Ba Na, Xơ Đăng, Giê Triêng, Gia Rai, B' Râu, Rơ Măm... Phần lớn các dân tộc thiểu số sống bằng nghề làm nương rẫy và săn bắn. Kon Tum có một nền văn hóa đa dạng, nhiều màu sắc của cộng đồng các dân tộc Tây Nguyên. Đến Kon Tum, du khách sẽ được sống trong những bản làng dân tộc, ngắm những mái Nhà Rông cao vút, tham dự những lễ hội văn hoá truyền thống (như: lễ hội cồng chiêng, lễ đâm trâu, lễ hội mừng nước giọt, lễ bỏ mả, lễ mừng lúa mới...) của người dân tộc địa phương mang đầy màu sắc huyền bí, hấp dẫn. Cùng với lễ hội là âm thanh của tiếng cồng chiêng, những điệu múa xoang dân gian với sắc phục đậm tính dân tộc, những chén rượu cần, những món ăn đặc sản mang hương vị của núi rừng... tạo nên một bản sắc riêng.

III. ĐÁNH GIÁ TIỀM NĂNG DU LỊCH TỈNH KON TUM

Tiềm năng du lịch tỉnh Kon Tum khá phong phú, cho phép tổ chức nhiều loại hình du lịch khác nhau: du lịch mạo hiểm, du lịch sinh thái, du lịch văn hóa,... Tuy nhiên, nguồn tài nguyên này phân bố khá rải rác và hầu như chưa được đầu tư nhiều, do đó việc đánh giá nguồn tài nguyên để có thể xác định được trọng điểm đầu tư là một việc làm có ý nghĩa quan trọng. Có nhiều phương pháp để đánh giá nguồn tài nguyên, trong đó nhận thấy phương pháp thang điểm tổng hợp là một phương pháp khá phổ biến. Phương pháp này cho phép lượng hóa quá trình nghiên cứu các đối tượng không gian chịu sự chi phối của nhiều yếu tố thành phần, từ đó đánh giá khách quan đối tượng qua những thang điểm; dựa trên những thang điểm cụ thể này cho phép người nghiên cứu dễ dàng xếp hạng, phân loại đối tượng.

1. Xây dựng các tiêu chí và thang điểm đánh giá

1.1 Xây dựng các tiêu chí đánh giá tài nguyên du lịch tỉnh Kon Tum

- Theo một số tác giả đã nghiên cứu đánh giá các điểm du lịch theo thang điểm tổng hợp, khi đánh giá một điểm du lịch thường dùng từ 5- 7 tiêu chí khác nhau. Với đối tượng là du lịch tỉnh Kon Tum các tiêu chí để đánh giá điểm du lịch được lựa chọn là:

- + Độ hấp dẫn và khả năng kết hợp nhiều loại hình du lịch.
- + Vị trí, khả năng tiếp cận điểm du lịch
- + Độ bền vững của tài nguyên.

- + Sức chứa của điểm du lịch
- + Thời gian hoạt động du lịch
- Mỗi tiêu chí sẽ đánh giá qua 4 bậc điểm: 4 - Tốt, 3 - Khá, 2 - Trung bình, 1 - Kém với những chỉ tiêu cụ thể cho mỗi bậc điểm.
- Vì mức độ quan trọng của mỗi tiêu chí trong việc đánh giá tài nguyên, cần xác định trọng số khác nhau cho mỗi tiêu chí theo cấp độ ít quan trọng dần là 3 – 2 – 1, theo đó trọng số của các tiêu chí là:
 - + Độ hấp dẫn, khả năng kết hợp nhiều loại hình du lịch: hệ số 3
 - + Vị trí, khả năng tiếp cận điểm du lịch: hệ số 2
 - + Độ bền vững của tài nguyên: hệ số 2
 - + Sức chứa của điểm du lịch: hệ số 1
 - + Thời gian hoạt động du lịch: hệ số 1

1.2 Thang điểm đánh giá

Điểm đánh giá bao gồm số điểm đánh giá riêng của từng tiêu chí cụ thể và điểm đánh giá tổng hợp

- Điểm đánh giá riêng của từng tiêu chí là số điểm cụ thể của mức đánh giá nhân với hệ số của tiêu chí đó.
- Điểm đánh giá tổng hợp của một điểm du lịch cụ thể nào đó là tổng số điểm của các tiêu chí.

Bảng đánh giá tổng hợp điểm tài nguyên du lịch

Stt	Tiêu chí	Hệ số	Bậc số			
			1	2	3	4
1	Độ hấp dẫn, khả năng kết hợp nhiều loại hình du lịch	3	3	6	9	12
2	Vị trí, khả năng tiếp cận	2	2	4	6	8
3	Độ bền vững của tài nguyên	2	2	4	6	8
4	Sức chứa điểm du lịch	1	1	2	3	4
5	Thời gian hoạt động du lịch	1	1	2	3	4
Điểm tổng hợp			9	18	27	36

Từ đó, xác định được điểm cao nhất cho một tiêu chí và điểm đánh giá tổng hợp cao nhất. Trong thang đánh giá này, điểm cao nhất cho mỗi tiêu chí là 12 và điểm thấp nhất là 1. Điểm đánh giá tổng hợp của một điểm du lịch cao nhất là 36 và thấp nhất là 9.

2. Lựa chọn các điểm du lịch để đánh giá

2.1 Cơ sở lựa chọn điểm đánh giá

Trong nhiều các điểm có khả năng phát triển du lịch phân bố rải rác khắp địa bàn tỉnh từ trung tâm thành phố đến các huyện vùng xa, việc lựa chọn các điểm để tiến hành đánh giá thể hiện sự đồng bộ: có cả những điểm tài nguyên tự nhiên phát triển du lịch và những điểm thể hiện tài nguyên nhân văn phát triển du lịch; có cả những điểm du lịch ở trung tâm và những điểm ở các huyện lỵ, vùng xa. Cơ sở để lựa chọn điểm du lịch bao gồm:

- Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên phát triển du lịch, vì du lịch là ngành hướng tài nguyên do đó, đây là điều kiện tiên quyết để quyết định việc đầu tư, khai thác phát triển du lịch.

- Thực trạng khai thác và phát triển du lịch tại mỗi điểm cũng là cơ sở quan trọng để xác định những thuận lợi và hạn chế trong hoạt động du lịch từ đó có những giải pháp phát triển đúng hướng.

- Một cơ sở quan trọng nữa là khả năng phát triển của điểm du lịch trong tương lai. Điều này thể hiện qua khả năng kết hợp giữa các điểm tài nguyên, mức độ bền vững tài nguyên và phải dựa vào quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh nhà cũng như quy hoạch phát triển ngành du lịch của địa phương.

2.2 Những điểm du lịch được lựa chọn để đánh giá

- Ngục Kon Tum (Thành phố Kon Tum)
- Nhà thờ Gỗ (Thành phố Kon Tum)
- Làng cổ Kon K'tu (xã Đăk Rơ Wa – Thành phố Kon Tum)
- Vườn quốc gia Chư Mom Ray (Huyện Sa Thầy và Huyện Ngọc Hồi)
- Khu danh thắng Măng Đen (Huyện Kon Plong)
- Di tích lịch sử chiến thắng Đăk Tô – Tân Cảnh (Huyện Đăk Tô)

3. Đánh giá các điểm du lịch tỉnh Kon Tum

Dựa vào các tiêu chí cụ thể của mỗi chỉ tiêu, tiến hành đánh giá và cho điểm tại mỗi điểm du lịch (điểm từ 1 đến 4).

Điểm thành phần của mỗi tiêu chí là điểm đánh giá nhân với hệ số của tiêu chí đó.

Từ đó, có điểm tổng hợp là tổng các điểm thành phần

Bảng điểm đánh giá các điểm du lịch tỉnh Kon Tum

Điểm du lịch	Điểm thành phần					Tổng điểm
	Vị trí địa lý	Độ hấp dẫn	Sức chứa	Độ bền vững	Thời gian hoạt động	
1. Ngục Kon Tum	8	6	1	2	4	21
2. Nhà thờ Gỗ	8	9	2	8	4	31
3. Làng Kon Ktu	6	9	3	4	3	25
4. VQG Chư Mom Ray	4	9	4	6	2	25
5. Măng Đen	2	12	4	8	3	29
6. Di tích Đăk Tô – Tân Cảnh	2	6	3	4	3	18

Dựa vào điểm tổng hợp, tiến hành xác định mức độ giá trị của các điểm du lịch qua bảng xếp loại các tiêu chuẩn như sau:

- + Điểm du lịch có ý nghĩa quốc gia: Điểm số >25 điểm
- + Điểm du lịch có ý nghĩa vùng: Điểm số từ 20 – 25 điểm
- + Điểm du lịch có ý nghĩa địa phương: Điểm số nhỏ hơn 20
- Theo đó, phân loại các điểm du lịch tỉnh Kon Tum

TÊN	XẾP LOẠI
1. Ngục Kon Tum	Điểm du lịch có ý nghĩa vùng
2. Nhà thờ Gỗ	Điểm du lịch có ý nghĩa quốc gia
3. Làng cổ Kon K’tu	Điểm du lịch có ý nghĩa vùng
4. Vườn quốc gia Chư Mon Ray	Điểm du lịch có ý nghĩa vùng
5. Khu danh thắng Măng Đen	Điểm du lịch có ý nghĩa quốc gia
6. Di tích Đăk Tô – Tân Cảnh	Điểm du lịch có ý nghĩa địa phương

Như vậy, qua việc nghiên cứu và đánh giá tài nguyên du lịch tỉnh Kon Tum cho phép nhìn nhận khả năng phát triển ngành công nghiệp xanh này ở mức độ toàn diện, đúng đắn. Đồng thời, việc đánh giá qua phương pháp thang điểm tổng hợp với những kết quả cụ thể như trên sẽ là cơ sở khách quan cho việc định hướng đầu tư một cách có trọng tâm và khai thác hiệu quả nguồn tài nguyên sẵn có phát triển du lịch nói riêng và đẩy mạnh kinh tế của tỉnh nhà nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Viện nghiên cứu phát triển du lịch**, *Cơ sở cho việc xây dựng tuyến, điểm du lịch*, Hà Nội, 1996.
2. **Tổng cục du lịch**, *Báo cáo tổng hợp quy hoạch tổng thể phát triển du lịch vùng du lịch Nam Trung Bộ và Nam Bộ (đến năm 2010 và định hướng đến 2020)*, tổng cục du lịch , Hà Nội, 2000.
3. **UBND tỉnh Kon Tum**, *Kon Tum trên đường phát triển*, NXB Chính trị quốc gia, 2005.